

prof. dr hab. Mirosława Czerny
Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytetu Warszawskiego

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Wojnar

„Kapitał kreatywny jako czynnik konkurencyjności polskich miast – uwarunkowania i znaczenie w rozwoju regionalnym”

Rozprawa doktorska: „Kapitał kreatywny jako czynnik konkurencyjności polskich miast – uwarunkowania i znaczenie w rozwoju regionalnym” została przygotowana w Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (w EUROREG-u) i wprawdzie przewód doktorski jest prowadzony na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego to należy ją uznać za studium interdyscyplinarne, w którym doktorantka łączy metodykę badań geografii, socjologii, psychologii i gospodarki przestrzennej.

Temat pracy jest bardzo interesujący i ważny dla dalszych studiów przestrzennych. Główna koncepcja pracy opiera się na pracach R. Floridy, w których autor przedstawia koncepcję roli kapitału społecznego w rozwoju lokalnym. Tworzy też pojęcie klasy kreatywnej, która według niego stanowi motor rozwoju miast i regionów. R. Florida tym samym rozwinął swoje wcześniejsze badania poświęcone innowacjom i roli nowoczesnych technologii w rozwoju. Jego prace na temat rozwoju regionalnego Japonii z wczesnych lat 90. XX w. zmieniły podejście do badań nad potencjałem gospodarczym regionów. Naturalnym przejściem od koncepcji skupiających się na roli technologii w rozwoju (w latach 90. XX w.) było skupienie się na roli człowieka, a szczególnie elit intelektualnych w stymulowaniu rozwoju (od początku XXI w.). Ostatnie lata przyniosły wiele nowych opracowań na temat roli kapitału społecznego w rozwoju miast i regionów i praca doktorska mgr Katarzyny Wojnar wpisuje się w ten nurt badawczy.

Praca składa się z jedenastu rozdziałów. W czterech pierwszych doktorantka przedstawia założenia teoretyczno-metodyczne pracy, a pozostałe (do dziesiątego włącznie) poświęcone są analizie polskich miast pod względem potencjału przyciągania kapitału kreatywnego. W ostatnim, jedenastym rozdziale doktorantka przedstawia wnioski oraz rekomendacje.

Po wprowadzeniu do tematyki badań, drugi rozdział poświęcony jest kreatywności i rozwojowi społeczno-gospodarczemu; trzeci – koncepcji klasy kreatywnej i czwarty – metodologii. Tworzą one zwartą część, w której przedstawione są założenia teoretyczne i metodologiczne pracy. W sumie liczą 108 stron.

Ta część rozprawy, z założenia stanowić powinna podstawę dla dalszych badań empirycznych (w tym wypadku kapitału kreatywnego na przykładzie miast polskich). Recenzentka ma jednak wątpliwości, czy przedstawiony przez doktorantkę przegląd dyskusji naukowej o kapitale kreatywnym i ewolucji tego podejścia badawczego w analizach przestrzennych jest właściwy i czy doktorantka zdołała w sposób jasny, przejrzysty, a przede wszystkim naukowy przedstawić te elementy dyskusji naukowej, które są ważne dla podjętej przez nią tematyki badań. We wstępie zawartych jest wiele sformułowań niepoprawnych i językowo źle zastosowanych. Już na stronie 14. zdanie: „Zakładany w hipotezach kierunek zależności wynika z postulatów koncepcji kapitału kreatywnego”, które jest ważne dla dalszej treści tekstu, jest merytorycznie i językowo niepoprawne. Nie można dokonać „weryfikacji tych wątpliwości” na stronie 15 (sformułowanie niepoprawne językowo). Całkowicie niezrozumiałe i stanowiące przykłady języka pseudo naukowego są np. zdania: „Proces badawczy był okazją do przetestowania teorii w nowym kontekście gospodarczym, geograficznym i społecznym, a jego wyniki stanowią głos w światowej debacie nad istotnością oraz zasięgiem obowiązywania testowanej teorii” (str. 15) lub „Ekonomiczna i pozaekonomiczna rola kapitału kreatywnego przejawiającego się w ludziach jest coraz bardziej istotna” (strona 16). Takich zdań niestety jest w pracy bardzo wiele.

Doktorantka formułuje trzy hipotezy badawcze. Pierwsza hipoteza brzmi: „Kapitał kreatywny miasta rozumiany jako klasa kreatywna, stanowi ważny czynnik rozwoju miejskiego, ponieważ jest istotnym źródłem przewagi konkurencyjnej miasta w gospodarce opartej na wiedzy”. Druga część pierwszej hipotezy jest sformułowana ogólnie, co sprawia, że cała hipoteza jest trudna do zweryfikowania.

Druga hipoteza to: „Koncentracja przedstawicieli klasy kreatywnej jest w większa w miastach oferujących swoim mieszkańcom możliwość prowadzenia wielkomiejskiego stylu życia rozumianego jako rozbudowana oferta możliwości spędzania wolnego czasu”. W hipotezie drugiej występują błędy gramatyczne (recenzentka przepisała jej treść bez korygowania błędów) co utrudnia jej zrozumienie. Dyskusyjne jest także stawianie znaku równości między wielkomiejskim stylem życia a sposobem spędzania czasu wolnego. Jest to błąd metodologiczny.

Hipoteza trzecia brzmi: „Polityka władz lokalnych przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności miasta dla przedstawicieli klasy kreatywnej poprzez wykorzystanie instrumentów sprzyjających rozwijaniu się różnorodnych form spędzania wolnego czasu, skierowanych do różnych grup społecznych”. Zarówno hipoteza druga jak i trzecia odnoszą się do relacji między wzrostem klasy kreatywnej a sektorem rekreacji i rozrywki, czemu doktorantka poświęca tylko część analizy w dalszej części pracy, kiedy bada kapitał kreatywny w miastach polskich. Właściwie tylko w rozdziale siódmym, kiedy analizuje atrakcyjność polskich miast opiera się na

wskaźnikach z dziedziny kultury i rekreacji. We wnioskach doktorantka podkreśla, że obie hipotezy zostały tylko częściowo pozytywnie zweryfikowane.

Koncepcja całej części teoretyczno-metodologicznej nie jest przemyślana. W opisie występuje wiele powtórzeń, a jednocześnie brak jest ciągłości wywodu, który fragmentami sprowadza się do wyrwanych z kontekstu źle przetłumaczonych z angielskiego na polski cytowań autorów amerykańskich i angielskich. Rozdziały: 2.1.1 Czynniki kreatywności, 2.12. Wątpliwości definicyjne i 2.1.3 Podejścia badawcze i geneza - nie przedstawiają ani naukowo, ani logicznie, ani językowo założonych przez doktorantkę treści. Niepoprawne językowo tłumaczenia przejawiają się niewłaściwym używaniem terminów polskich, np. „puentuje celowość” (str. 11), „Florida postuluje, że podstawowym zasobem...” (str. 12) – wielokrotnie doktorantka niewłaściwie używa słowa „postuluje”, itp.

Znacznie lepszą strukturę ma ta część pracy, która przedstawia wyniki badań własnych nad kapitałem kreatywnym. Doktorantka tę część dzieli na sześć rozdziałów. Stosuje też różne metody badań – od analiz statystycznych po wywiady bezpośrednie. Rozdziały od ósmego do dziesiątego stanowią analizę atrakcyjności polskich miast w ujęciu jakościowym. Do tej części dołączono fragmenty wywiadów prowadzonych z różnymi aktorami – przedstawicielami sektora kreatywnego w miastach. Właśnie te trzy rozdziały powinny stanowić trzon pracy i pozwolić na zweryfikowanie postawionych wcześniej hipotez. To chyba było celem doktorantki. Jednak i tu nie uniknęła ona bardzo wielu błędów metodycznych i językowych. Liczne fragmenty napisane są w sposób niezrozumiały. Np. str. 178 – początek podrozdziału 8.1.1: „Mówiąc o władzy w kontekście habitusu, czyli generalizacji, wiedzy ogólnej i dyskursu chodzi doświadczenia zdobyte przez osoby wykonujące twórcze zawody w dzieciństwie i ich doświadczeniu życiowym, które ukształtowały ich ogólną percepcję rzeczywistości. A więc struktury poznawcze, schematy kulturowe i autopercepcję.” To zdanie, zdaniem recenzentki nie ma sensu. Niestety, nie jest to jedyny akapit, w którym występują błędy gramatyczne i językowe.

Doktorantka odwołuje się w swoich badaniach głównie do prac z dziedziny kapitału społecznego oraz kapitału kreatywnego. W przypadku podkreślenia roli kultury w kształtowaniu klasy kreatywnej i przyciąganiu jej do miast zbyt słabo posiłkuje się pracami z dziedziny geografii kultury, które wnoszą wiele nowych pomysłów do badań związków między rozwojem lokalnym a potencjałem kulturowym, w tym głównie dziedzictwem kulturowym.

Wartościowe są analizy statystyczne, które doktorantka przedstawiła w rozdziale siódmym. Z perspektywy ogólnej oceny pracy właśnie ta część jest najbardziej poprawna merytorycznie i metodycznie. Recenzentka wysoko ocenia zastosowanie różnych metod jakościowych do oceny atrakcyjności miast. W ich wyniku doktorantka uzyskała ciekawe materiały do dalszej analizy.

We wnioskach doktoranta szczegółowo omawia wyniki analiz jakościowych i ilościowych dotyczące kapitału kreatywnego. Uzasadnia również w jakim stopniu zostały zweryfikowane hipotezy badawcze. Cennym wkładem doktorantki w dalszą dyskusję na temat kapitału kreatywnego miast są rekomendacje, które zamykają całość rozprawy doktorskiej.

Na pozytywną ocenę zasługuje strona graficzna pracy. Bardzo starannie i przejrzysto przygotowane są wykresy i mapy ilustrujące przedstawiane przez doktorantkę zjawiska i procesy.

Jak wspomniano wcześniej, praca zawiera liczne błędy językowe, w tym literówki. Niestety obniżają one ogólną ocenę rozprawy.

Abstrahując od krytycznej oceny pierwszej części pracy recenzentka uważa, że przeprowadzone przez doktorantkę badania oraz analiza ich wyników w części drugiej pracy zasługują na pozytywną ocenę całości pracy. Tym samym rozprawa spełnia kryteria określone w art. 13 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15.01.2004 r. Stawiam więc wniosek o przyjęcie rozprawy doktorskiej pani mgr Katarzyny Wojnar zatytułowanej „Kapitał kreatywny jako czynnik konkurencyjności polskich miast – uwarunkowania i znaczenie w rozwoju regionalnym” i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Warszawa, 28 grudnia 2014 r.

